

Андреев В.М.

Профспілка працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК СУБ'ЄКТА ПУБЛІЧНО-СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Автором досліджено сутність та важливість інституціонального впливу на роль публічних службовців у сучасному державному управлінні. Зазначено, що інституціоналізація формує не тільки принципи взаємодії в адміністративному оточенні, але також впливає на ключові аспекти ефективності, легітимності та стабільності державного управління. Розуміння важливості інституціоналізації та реалізації публічної влади в сучасному суспільстві вимагає вивчення різноманітних теорій, які розкривають ключові аспекти цих понять. В статті подана таблиця, що містить короткий аналіз основних теорій, пов'язаних із зазначеними поняттями, та їхнє застосування в публічній владі. Отже, розгляд ролі інституцій у формуванні публічного службовця дозволяє визначити ключові аспекти, які сприяють його компетентності, незалежності та ефективності в процесі виконання обов'язків на користь громадян та суспільства. Таким чином, аналіз впливу інституціональних змін на публічного службовця важливий для розуміння та адаптації до нових вимог та умов в роботі владних структур. Це сприяє вдосконаленню системи управління та забезпечує високий рівень професіоналізму у сфері публічної служби. Проведено, що дослідження вказує на важливість цього процесу для успішного функціонування публічної влади та необхідність розуміння можливих викликів і перспектив для досягнення оптимальних результатів у служінні суспільству. Визначено, що інституціоналізація публічного службовця забезпечує стабільність, професіоналізм та захист від зовнішніх впливів, стаючи фундаментальною складовою успішної публічної влади. Досліджено, актуальність питання інституціоналізації публічного службовця у світлі сучасних викликів, таких як зростання очікувань громадян, політичні зміни та технологічний прогрес. Здійснення аналізу цієї теми є важливим кроком у забезпеченні ефективної та легітимної роботи державного апарату в сучасному адміністративному середовищі.

Ключові слова: Інституціоналізація, публічний службовець, публічно-службові відносини, публічна влада, правові рамки, професійна етика, стандарти поведінки.

Постановка проблеми. Проблематика інституціоналізації публічного службовця в публічно-службових відносинах та в процесі реалізації публічної влади виникає на фоні актуальних викликів та перетворень у сфері державного управління. Значущість цієї теми виявляється у необхідності забезпечення ефективності та стабільності державного апарату, враховуючи зростаючі очікування громадян, динаміку політичних процесів і швидкі технологічні зміни. Вирішення цієї проблеми є критичним для встановлення високого рівня професіоналізму та довіри до публічної служби, що визначає успішну реалізацію публічної влади в інтересах громадянства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі інституціоналізації

публічного службовця як суб'єкта публічно-службових відносин в процесі реалізації публічної влади досліджували такі науковці, як: О. Акімов, М. Карпа, С. Селіванов, О. Дегтяр, Є. Іванов, Н. Липовська, В. Малиновський, Л. Мосора, Ю. Пайда, С. Серьогін, Н. Липовська, Є. Бородін та інші.

Мета статті полягає у вивченні ролі інституціоналізації публічного службовця в публічно-службових відносинах та її впливу на реалізацію публічної влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне суспільство неможливо уявити без ефективної публічної служби, яка відіграє важливу роль у забезпеченні розвитку та добробуту країни. Однак успішність цієї системи значною мірою

залежить від інституціоналізації публічного службовця, яка визначає його роль, повноваження та відповідальність в публічно-службових відносинах та реалізації публічної влади.

Висловлено, що думку вченого Л. Мосора [7, с. 41], який стверджує, що інституціоналізація публічного службовця є критичним елементом для забезпечення стабільності та неперервності у функціонуванні системи публічної служби. Встановлення основних стандартів та процедур гарантує унікальність управлінських змін, забезпечуючи безперервне надання важливих послуг громадянам.

Підвищення професійного рівня та компетентності публічних службовців регулюється Законом України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-IX [9], який визначає загальні принципи та стандарти державної служби, включаючи вимоги до кваліфікації та професійної підготовки службовців.

Доречно розглянути думку вченого О. Акімова [1], що інституціалізована система дарує публічним службовцям недоторканість від небажаних політичних впливів. Це стає гарантією того, що вони можуть виконувати свої обов'язки незалежно від коливань у політичному курсі, зберігаючи об'єктивність та пріоритети державних інтересів. Збереження довіри громадян до публічної служби – ще одна вагома перевага інституціоналізації. Прозорі та справедливі процедури відбору та призначення забезпечують, що громадяни сприймають публічну службу як надійний інструмент для задоволення своїх потреб.

Слід додати, що високий рівень професіоналізму та додержання етичних стандартів серед публічних службовців, який визначається процесами інституціоналізації, визнається ключовим фактором для забезпечення ефективності та легі-

тимності державної влади. Це допомагає створити об'єктивне та довірене оточення, в якому приймаються важливі рішення для країни та її громадян.

Розуміння важливості інституціоналізації та реалізації публічної влади в сучасному суспільстві вимагає вивчення різноманітних теорій, які розкривають ключові аспекти цих понять. Нижче подана таблиця, що містить короткий аналіз основних теорій, пов'язаних із зазначеними поняттями, та їхнє застосування в публічній владі.

Необхідно звернути увагу, що на думку вченого Є. Іванова, що інституціоналізація публічного службовця визначається системою формалізованих структур, норм, традицій та цінностей, які визначають його функції та поведінку в органах влади. Розглядаючи роль інституцій у формуванні публічного службовця, важливо звернутися до кількох ключових аспектів:

– *норми та стандарти*: встановлює стандарти професійної поведінки та норми етики для публічних службовців. Це включає в себе вимоги до чесності, прозорості та відданості служінню громаді;

– *процедури набору та оцінки*: визначають процедури набору, навчання та оцінки публічних службовців. Вони спрямовані на забезпечення відбору кваліфікованих кандидатів та постійного професійного розвитку;

– *захист від політичних тисків*: повинна гарантувати незалежність публічних службовців від політичних тисків. Це дозволяє їм виконувати свої обов'язки на основі професіоналізму та об'єктивності;

– *система навчання та розвитку*: передбачає систему постійного навчання та розвитку, яка дозволяє публічним службовцям удосконалювати свої навички та адаптуватися до змін у суспільстві;

Таблиця 1

Теоретичний аналіз інституціоналізації та реалізації публічної влади

Теорія	Основна ідея	Застосування в контексті публічної влади
Інституціоналізм	формалізація та стабілізація соціальних відносин через інституції	визначення структур та правил управління, вплив на регулювання влади
Новий інституціоналізм	раціональний вибір та трансакційні витрати у формуванні інституцій	вивчення впливу інституцій на поведінку та формулювання політик
Влада та ресурси	аналіз влади як розподілу ресурсів у суспільстві	визначення доступу до ресурсів, вплив на прийняття рішень
Публічне управління	раціональне та ефективне управління ресурсами для досягнення цілей	оптимізація процесів, забезпечення управлінської ефективності
Легітимність та легітимізація	отримання легітимності та підтримки владою від громадян	формування легітимності через встановлення правил та процедур

Таблиця модифікована автором [10]

– відповідальність та визначеність ролей: визначають систему відповідальності та чітко визначають ролі публічних службовців, забезпечуючи їхню ефективність та відповідність вимогам [3].

Отже, розгляд ролі інституцій у формуванні публічного службовця дозволяє визначити ключові аспекти, які сприяють його компетентності, незалежності та ефективності в процесі виконання обов'язків на користь громадян та суспільства.

На думку М. Карпа [4], що інституціоналізація публічного службовця визначається рядом фундаментальних змін у системі, які впливають на його характер, дії та взаємодію з іншими суб'єктами публічно-службових відносин. Варто розглянути ключові аспекти впливу інституціональних змін на публічного службовця.

Отже, аналіз впливу інституціональних змін на публічного службовця важливий для розуміння та адаптації до нових вимог та умов в роботі владних структур. Це сприяє вдосконаленню системи управління та забезпечує високий рівень професіоналізму у сфері публічної служби.

Доцільно зазначити, що на думку В. Малиновського [6], що взаємодія публічного службовця з іншими учасниками публічно-службових відносин визначається складними міжособистіс-

ними та організаційними взаємодіями. Публічний службовець взаємодіє з громадськістю та споживачами послуг, спрямовуючи свою роботу на задоволення громадських потреб. Це включає прослуховування скарг, надання інформації та активну участь у громадських обговореннях. Внутрішня взаємодія в організації визначається співпрацею з іншими службовцями та колегами. Обмін інформацією, спільна робота та вирішення проблем сприяють досягненню організаційних цілей.

Крім того, у глобалізованому світі публічний службовець може взаємодіяти з представниками інших країн та міжнародними організаціями. Це важливо для обміну досвідом, спільного вирішення глобальних проблем та зміцнення міжнародних відносин. Вплив публічного службовця часто розповсюджується на сектор бізнесу та громадськість. Діалог з цими суб'єктами важливий для забезпечення балансу інтересів та розвитку партнерських відносин [2].

Таким чином, взаємодія публічного службовця з різними учасниками є критично важливою для побудови довіри, вирішення конфліктів та ефективного функціонування публічної служби. Це вимагає високого рівня комунікації, лідерства та гнучкості у взаємодії з різноманітними стейкхолдерами.

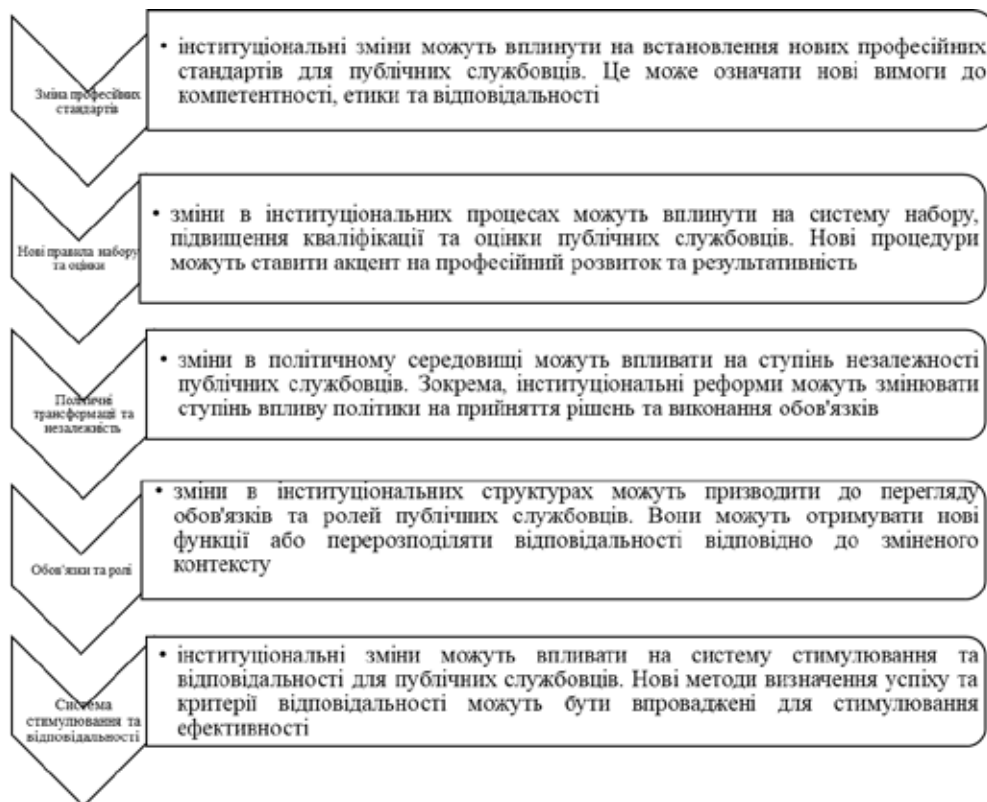

Рис. 1. Інституціональні зміни у публічній службі, складено та узагальнено на основі аналізу джерела [4]

Варто зазначити, що інституціоналізація публічного службовця має значний вплив на функціонування та сприйняття публічної влади. Розглянемо, як цей процес впливає на ефективність та легітимність влади більш детально:

– *ефективність у прийнятті та реалізації рішень*: визначає стандарти та процедури, які публічні службовці повинні дотримуватися у своїй роботі. Це сприяє ефективнішому прийняттю та реалізації рішень, забезпечуючи стабільність та послідовність у виконанні обов'язків;

– *легітимність через професійність та етику*: встановлює високі стандарти професійної поведінки та етики для публічних службовців. Це сприяє зміцненню легітимності публічної влади, оскільки громадяни мають довіру до високого рівня професіоналізму та чесності у владних структурах;

– *захист від політичних тисків*: допомагає у створенні незалежних механізмів управління та контролю, що захищають публічних службовців від небажаних політичних тисків. Це забезпечує вільне виконання їх обов'язків незалежно від змін у політичній сфері;

– *підвищення довіри громадян*: створює прозорі та справедливі процедури відбору та призначення публічних службовців. Це підвищує довіру громадян до публічної служби як надійного інструменту задоволення їхніх потреб;

– *забезпечення стабільності та неперервності*: гарантує постійність у функціонуванні системи публічної служби, уникаючи раптових змін та забезпечуючи безперервність у наданні ключових послуг громадянам. Це забезпечує стійкість та неперервність у роботі публічної влади [11].

Інституціоналізація публічного службовця виступає як гарантія ефективності та легітимності публічної влади, формуючи основу для стійкого та довірчого взаємодії із громадськістю.

На думку Н. Липовської, яка вважає, що вплив інституціоналізації на публічну владу відкриває широкий аспектів, які визначають розвиток та ефективність адміністративних структур. Варто розглянути більш детально:

– *створення ефективних механізмів управління*: формує структури та процедури, які сприяють створенню ефективних механізмів управління. Це дозволяє публічній владі більш ефективно вирішувати завдання та реагувати на потреби суспільства;

– *забезпечення легітимності та довіри громадян*: впливає на легітимність публічної влади, оскільки вона визначає правила та стандарти, за якими працюють публічні службовці. Це сприяє збереженню довіри громадян та підвищує авторитет владних структур;

– *незалежність від політичних впливів*: процес інституціоналізації встановлює механізми, які захищають публічних службовців від небажаних політичних тисків. Це дозволяє уникати втручання у прийняття об'єктивних рішень та забезпечує незалежність при виконанні обов'язків;

– *підвищення прозорості та відкритості*: сприяє створенню прозорих механізмів управління, що підвищує відкритість публічної влади. Громадяни мають можливість більш ефективно контролювати та оцінювати діяльність владних структур [5].

Аналіз впливу інституціоналізації на публічну владу розкриває ключові аспекти, що формують ефективність та легітимність адміністративних процесів у сучасному суспільстві.

Отже, інституціоналізація публічного службовця виявляється ключовим елементом для забезпечення стабільності, професіоналізму та легітимності в сфері публічної влади. Цей процес не лише формує ефективні механізми управління, але й гарантує незалежність службовців від політичних впливів. Збереження довіри громадян, підвищення рівня професіоналізму та врахування можливих викликів роблять інституціоналізацію необхідною для сучасної публічної влади, забезпечуючи її ефективність та адаптацію до змін.

Висновки. У підсумку можна визначити, що інституціоналізація публічного службовця грає важливу роль у формуванні структур та процедур публічної влади. Ця динаміка не тільки формує засади взаємодії в адміністративному полі, але і має важливий вплив на основні характеристики ефективності, легітимності та стійкості управління державним апаратом. Забезпечуючи стабільність, професіоналізм та захист від зовнішніх впливів, інституціоналізація стає фундаментальною складовою успішної публічної влади. При цьому, важливо розуміти можливі виклики та враховувати перспективи розвитку для досягнення оптимальних результатів у служінні суспільству.

Список літератури:

1. Акімов О. О. Функціонально-компетенційна складова державно-управлінської діяльності: зміст та джерела наповнення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 1, 2020 р. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1574>
2. Дегтяр О. А. Державна служба: конспект лекцій для студентів бакалавріату всіх форм навчання. *Публічне управління та адміністрування* / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. С. 128.
3. Іванов Є. В. Історія зародження та розвитку державної служби Україні в контексті викликів сьогодення. *Теорія та історія публічного управління*. 2021. № 2. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/2_2021/4.pf
4. Карпа М. І. Аналіз процесів формування та реалізації компетенцій органів публічної влади та їх посадових осіб за суб'єктивними оцінками експертів. *Ефективність державного управління*. № 58. 2019. URL: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.58.2019.168709>
5. Липовська Н. А. Публічно-службові відносини в системі демократичного врядування. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 1.
6. Малиновський В. Я. Публічна служба в Україні : підручник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2018 р. С. 312 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/199400191.pdf>
7. Мосора Л. С. Публічна служба: методичні вказівки до вивчення дисципліни. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2020. С. 41
8. Пайда Ю. Ю. Сутність та специфіка співвідношення органів публічної адміністрації з іншими галузями права. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. № 1, 2021 р. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/14.pdf
9. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
10. Селіванов С. В. Інноваційні вектори розвитку професіоналізації публічних службовців в процесі службової діяльності. *Право та державне управління*. № 4. 2022. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2022/28.pdf
11. Серьогін С. М., Липовська Н. А., Бородін Є. І. Публічна служба. Дніпро. ГРАНІ, 2019 р. С. 384. URL: https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162886/2019_9_Publiczna_sluzhba_2_2019.pdf?sequence=1
12. Серих О. В. Професійна етика державних службовців: поняття, особливості. *Нове українське право*. № 4, 2021р. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/87/78>

Andreev V.M. INSTITUTIONALIZATION OF THE PUBLIC SERVANT AS THE SUBJECT OF PUBLIC-SERVICE RELATIONS IN THE PROCESS OF EXERCISE OF PUBLIC POWER

The author investigated the essence and importance of institutional influence on the role of public servants in modern state administration. It is noted that institutionalization forms not only the principles of interaction in the administrative environment, but also affects key aspects of efficiency, legitimacy and stability of state administration. Understanding the importance of institutionalization and implementation of public power in modern society requires the study of various theories that reveal the key aspects of these concepts. The article presents a table containing a brief analysis of the main theories associated with these concepts and their application in public authority. Consequently, consideration of the role of institutions in the formation of a public servant allows us to identify key aspects that contribute to his competence, independence and effectiveness in the process of performing duties in the interests of citizens and society. Thus, analyzing the impact of institutional changes on a public servant is important for understanding and adapting to new requirements and conditions in the work of government structures. This contributes to the improvement of the management system and ensures a high level of professionalism in the field of public service. It was concluded that the research indicates the importance of this process for the successful functioning of public authorities and the need to understand possible challenges and prospects for achieving optimal results in serving society. It was determined that the institutionalization of a public servant ensures stability, professionalism and protection from external influences, becoming a fundamental component of successful public authority. The relevance of the issue of institutionalization of a public servant in the light of modern challenges, such as the growth of citizens' expectations, political changes and technological progress, has been investigated. Carrying out the analysis of this topic is an important step in ensuring the effective and legitimate work of the state apparatus in the modern administrative environment.

Key words: Institutionalization, public servant, public service relations, public power, legal framework, professional ethics, standards of conduct.